

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ У НАПРЯМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У виступі окреслено напрями подальших наукових досліджень проблеми трудового виховання учнів, зокрема розробка сучасного програмно-методичного забезпечення цього процесу; вивчення виховного потенціалу навчальних предметів; використання виховання ціннісного ставлення учнів до праці як інтегруючої ідеї сучасної системи освіти; вивчення, адаптація і впровадження зарубіжних освітніх технологій; дослідження аспектів виховного потенціалу праці; вивчення підходів до зміни самого процесу виховання; дослідження проблем забезпечення особистісного, культурного, духовно-морального, професійного самовизначення особистості, тощо.

Ключові слова: трудове виховання, молодші школярі, перспективи досліджень.

На протязі 2017-2019 рр. провідним напрямом наукової діяльності лабораторії трудового виховання Інституту проблем виховання НАПН України було дослідження, присвячене розгляду аспектів трудового виховання молодших школярів в умовах реформування початкової освіти. За результатами проведеного дослідження, зокрема, було з'ясовано необхідність продовження наукових пошуків в напрямі забезпечення трудового виховання молодших школярів.

Метою виступу є розгляд можливих напрямів подальших наукових пошуків шляхів розв'язання проблеми забезпечення трудового виховання молодших школярів в освітньому процесі закладів освіти.

На нашу думку, основним напрямом прикладних досліджень має стати оновлення існуючого та розробка нового програмно-методичного забезпечення трудового виховання учнів закладів загальної середньої освіти, що відповідатиме вимогам сучасного законодавства у галузі освіти та змінам, що відбуваються у зв'язку з подальшою практичною реалізацією концепції “Нова українська школа”.

Але розробка нового не має означати відмову від вже існуючих підходів, які довели свою ефективність раніше. Це, наприклад, стосується освітнього і виховного потенціалу навчального предмету “Ручна праця”, який, кілька років тому, був складовою частиною системи трудового виховання осіб дошкільного

і молодшого шкільного віку. Мета навчального предмету полягала у навчанні дітей виготовленню нескладних, але певною мірою корисних і естетично значимих для них виробів з паперу, картону, тканини та інших природних і штучних матеріалів.

Розгортання змісту навчального предмету ручна праця сприяло розширенню світогляду дітей, розвитку сенсомоторики, вдосконаленню координації рухів, гнучкості, уваги, спостережливості, заклало основи художнього та первинного конструкторського мислення, формувало підґрунтя системи спеціальних навичок і вмінь, опосередковано заклало основи впевненого застосування найпростіших технології та відповідних засобів для розв'язання практичних завдань, формувало здатність взаємодіяти з оточуючими, однолітками і дорослими, ефективно працювати в групі та колективі, забезпечувало виховання позитивного ставиться до праці, усвідомлення важливості і місця праці в житті сучасної людини, шанобливого ставлення до трудових традицій українського народу, тощо.

Закладені у програмі навчального предмету ручна праця різновиди діяльності послідовно повторювалися в процесі опанування його змістом різними віковими групами, однак відрізнялися обсягом пізнавального матеріалу, певним ускладненням практичних дій і розширенням їх видів, тощо. На уроках ручної праці діти не просто вчилися виконувати певні трудові завдання руками, чи використанню при цьому ручних інструментів і нескладного приладдя, а свідомо, обдуманно ставитися до власних дій, набували навичок застосування теоретичних знань під час різноманітних практичних робіт [2; 9, с. 76].

Ще одним напрямом прикладних досліджень може бути формування педагогічної компетентності батьків та підвищення рівня їх готовності до співпраці з закладами освіти на паритетних засадах. В означеному у контексті, саме виховання ціннісного ставлення до праці у молодших школярів може стати однією з інтегруючих ідей сучасної школи, яка дозволить об'єднати зусилля всіх учасників освітнього процесу. За умов цілеспрямованої організації

зазначеного процесу, зміст трудового виховання може бути доповнено специфічними формами і методами сімейного та загалом шкільного виховання, що сформує науково-обґрунтовану методику батьківсько-вчительської взаємодії, в основі якої буде покладено добровільність, систематичність, відповідальність, співпраця, тощо [7, с. 118].

Дієвість трудового виховання неможливе без його інтеграції у загальну систему освіти. В свою чергу, подальша модернізація самої система загальної середньої освіти в Україні потребує продовження вивчення досвіду європейських країн, адаптації і широкого застосування зарубіжних інноваційних освітніх технологій, філософія яких полягає у інтегрованому підході до навчання, що передбачає не тільки емоційний, інтелектуальний, творчий і фізичний розвиток учнів, а і вимагає забезпечення формування соціально-важливих якостей зростаючої особистості, в основу яких покладено позитивне ставлення до діяльності, повага до праці, тощо [10, с. 7-10].

На нашу думку, також потребує уваги продовження, побудованого на сучасних засадах, дослідження аспектів праці і її виховного потенціалу. За визначенням, праця, це цілеспрямована фізична чи інтелектуальна діяльність людини з метою задоволення її матеріальних і духовних потреб, що за своїм змістом спрямована на зміну природи і суспільства. праця провідний чинник існування і розвитку людського суспільства, певне соціальне явище, провідними функціями якого є, з одного боку, створення матеріальних й духовних цінностей, задоволення потреб як суспільства в цілому так і кожної окремої особи у засобах для життя, усіх інших необхідних предметах та послугах, а з іншого, забезпечення соціалізації та матеріального добробуту працюючого і його сім'ї [8].

У праці відбувається розвиток особистості, формуються тілесні, психофізіологічні й духовно-психологічні властивості людини. Праця потребує всебічної відображально-регулятивної діяльності – уваги і терпіння, вміння планувати і передбачати, аналізувати й узагальнювати, формувати мету і послідовно її досягати, усвідомлювати процес й результати, тощо.

Праця є основним видом людської діяльності, що має вирішальне значення й для суспільства в цілому, і для кожної окремої людини зокрема. Створення саме “корисних” речей є головною ознакою праця, що відрізняє її від інших видів діяльності. Змінюючи в процесі праця умови свого життя, людина змінює й свою власну природу, забезпечуючи саморозвиток, самовизначення і самовдосконалення [3; 4].

За умови побудови праця на певних засадах, вона має потужний виховний, соціально-культурний та духовний потенціал. В означеному аспекті, педагогічна спадщина Г.Сковороди, що ґрунтується на ідеї природо-відповідного виховання та концепції “сродної” праці, як сутнісної основи особистісного буття, світоглядного, смисло-життєвого самовизначення, самореалізації та творчої діяльності людини, може бути покладено у фундаментальні засади виховного процесу, що забезпечить становлення і самореалізацію зростаючої особистості в сучасному суспільстві [6].

Крім того, у сучасних умовах зростає потреба подальших наукових розвідок у напрямках зміни самого процесу виховання. Нинішні вихованці особливо значущо реагують на загострення їхніх життєвих проблем, що іноді призводить до певної соціальної дезадаптації. Саме тому в освітньому процесі на перший план має виступати оволодіння зростаючою особистістю смислами життя. Також залишаються актуальними дослідження проблем забезпечення особистісного, культурного, духовно-морального, професійного самовизначення особистості, яке має ґрунтуватись на ідеях гуманізму [1; 5].

Висновок. Таким чином, подальші наукові розвідки дослідження проблеми трудового виховання молодших школярів доцільні у напрямках, розробки сучасного програмно-методичного забезпечення трудового виховання у закладах освіти; вивчення практики впровадження, у попередні роки, навчальних предметів, які були складовими частинами системи трудового виховання, наприклад навчального предмету “Ручна праця”, у сенсі використання його освітнього і виховного потенціалу; використання на інноваційних засадах виховання ціннісного ставлення молодших школярів до

праці як інтегруючої ідеї сучасної системи освіти; вивчення досвіду європейських країн, адаптації і широкого застосування зарубіжних інноваційних освітніх технологій, особливо у сенсі інтегрованого підходу до освіти як фактору виховання позитивного ставлення учнів до продуктивної діяльності і загалом поваги до праці; продовження, у контексті змін, що відбуваються у сучасному суспільстві, дослідження аспектів виховного потенціалу праці; вивчення загальних підходів до зміни самого процесу виховання, його осучасненні, дослідження проблем забезпечення особистісного, культурного, духовно-морального, професійного самовизначення особистості, тощо.

Література

1. Бех, І. (2018). Особистість на шляху до духовних цінностей. *Монографія*. Київ-Чернівці. «Букрек».
2. Веремійчик, І. М. (2004). *Методика трудового навчання в початковій школі. Навчальний посібник*. Тернопіль. «Мальва-ОСО».
3. Волович, В. І., Тарасенко, В. І., & Захарченко, М. В. (1998). *Соціологія: короткий енциклопедичний словник*. (Ред.) В. І. Волович. Київ. Український Центр духовної культури.
4. Гнилицька, Н. О. (2008). Праця як соціокультурний феномен. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Збірник наукових праць*. (Ред.) В. Г. Воронкова. Запоріжжя. «Вид-во ЗДІА». 37, 234-252.
5. Гуцан, Л. А. (2019). Проблема трудового виховання особистості в історичному вимірі. *Інноваційна педагогіка*. Науковий журнал. 10, (1).
6. Мудрик, А. М. (2001). Концепція «сродної» праці Г. Сковороди: соціально-філософський аналіз. *Автореф. дис. канд. філос. наук*. 09.00.03. Київ. Нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка.
7. Охріменко, З. В. (2019). Виховання ціннісного ставлення до праці молодших школярів у процесі взаємодії батьків та вчителів. *Virtus: Scientific Journal*. СРМ "ASF". 31.
8. *Психологічний словник* (2005). Авт.-уклад. В. В. Синявський. Київ: «Науковий світ».
9. Стеценко, Н. М. (2013). Дитяча ручна праця як засіб формування творчої особистості: історична ретроспектива. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. 64, 74-79.
10. Lokshyna, O., Shparyk, O., & Dzhurylo, A. (2015). The European Vector of School Education Content Transformations in Ukraine (Європейський вектор в контексті трансформації шкільної освіти в Україні). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(30), Issue: 59. 7-10.